

(i) Printed Pages: 4

Roll No. ....

(ii) Questions : 9

Sub. Code :

0	4	3	6
---	---	---	---

Exam. Code :

0	0	0	5
---	---	---	---

B.A./B.Sc. (General) 5th Semester

1128

POLICE ADMINISTRATION

**Paper—Organisational Behaviour with Special Reference to
Police Administration (In All Mediums)**

Time Allowed : Three Hours]

[Maximum Marks : 90

Note :- (1) Attempt **Five** questions.

(2) Question No. 1 is compulsory.

(3) Select one question from each Unit.

1. Attempt any **nine** in not more than 25-30 words each :

(i) What do you mean by organizational behaviour ?

(ii) What are the main assumptions of Scientific Management ?

(iii) What are the main components of System theory ?

(iv) What do you mean by self-actualization ?

(v) State two propositions of theory X of McGregor.

(vi) Define Moral.

(vii) Mention features of Trait Theory of leadership.

(viii) What is Grapevine ?

(ix) Enumerate the barriers in communication.

(x) What are non-programmed decisions ?

(xi) What do you mean by organizational change ?

(xii) Mention types of Transactions.

18

UNIT-I

2. Discuss the concept, nature and significance of organizational Behaviour.

3. Critically examine the role of Human Relations approach in Organizational Behaviour.

18

UNIT-II

4. Explain the concept of motivation. How McGregor's Theory 'y' can be applicable in motivating Indian Police ?
5. Define Leadership. Discuss characteristics of situational theory of leadership. 18

UNIT-III

6. Examine the processes and various models of communication in Indian Police.
7. What do you mean by Transactional Analysis ? How it is helpful in Police organizations ? 18

UNIT-IV

8. Explain the concept of Organisational Change. Why organisations face resistance to change ?
9. What is Organizational Development ? Explain the mechanism of organizational development. 18

(हिन्दी माध्यम)

नोट :- (1) पांच प्रश्न हल करें।

(2) प्रश्न सं. 1 अनिवार्य है।

(3) प्रत्येक यूनिट से एक प्रश्न चुनें।

I. निम्न में से कोई नौ प्रश्नों का उत्तर 25-30 शब्दों में दीजिए :-

- (i) संगठनात्मक व्यवहार से आप क्या समझते हो ?
- (ii) वैज्ञानिक प्रबन्ध की प्रमुख मान्यताएँ क्या थीं ?
- (iii) 'व्यवस्था सिद्धान्त' के प्रमुख घटक क्या हैं ?
- (iv) आत्म सिद्धि से आप क्या समझते हो ?
- (v) मैग्रेगर के एक्स सिद्धान्त के दो पूर्व मान्यताओं (वक्तव्यों) को बताइये।
- (vi) मनोबल को परिभाषित कीजिए।
- (vii) नेतृत्व के गुणवादी सिद्धान्त की विशेषताएँ बताइये।
- (viii) ग्रेपवाइन क्या हैं ?
- (ix) संचार में आने वाली बाधाओं का उल्लेख कीजिए।

(x) ਅਕਾਰਯਕ੍ਰਮਿਕ ਨਿਰਧਿ ਕਯਾ ਹੈ ?

(xi) ਸੰਗਠਨਾਤਮਕ ਪਰਿਵਰਤਨ ਸੇ ਆਪ ਕਯਾ ਸਮਝਤੇ ਹੈ ?

(xii) ਵਯਵਹਾਰ ਕੇ ਆਦਾਨ-ਪ੍ਰਦਾਨ (Transactions) ਕੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਬਤਾਝਯੇ।

18

ਯੂਨਿਟ-I

2. ਸੰਗਠਨਾਤਮਕ ਵਯਵਹਾਰ ਕੀ ਅਵਧਾਰਣਾ, ਪ੍ਰਕ੍ਰੁਤਿ ਂਵੰ ਮਹਤਵ ਕੀ ਚਰਚਾ ਕੀਝਿਂ।
3. ਸੰਗਠਨਾਤਮਕ ਵਯਵਹਾਰ ਮੇਂ ਮਾਨਵ ਸੰਬੰਧ ਅਵਧਾਰਣਾ ਕੀ ਭੂਮਿਕਾ ਕਾ ਆਲੋਚਨਾਤਮਕ ਪਰਿਕਸ਼ਣ ਕੀਝਿਂ।

18

ਯੂਨਿਟ-II

4. ਅਭਿਪ੍ਰੇਰਣਾ ਕੀ ਅਵਧਾਰਣਾ ਕਾ ਵਰ੍ਣਨ ਕੀਝਿਂ। ਭਾਰਤੀਯ ਪੁਲਿਸ ਕੋ ਮੈਯ੍ਰੇਗਰ ਕਾ 'ਵਾਝ' ਸਿਫ਼ਯਾਨਤ ਕੈਸੇ ਅਭਿਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕਰ ਸਕਤਾ ਹੈ ?
5. ਨੇਤੁਤਵ ਕੋ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕੀਝਿਂ। ਨੇਤੁਤਵ ਕੀ 'ਪਰਿਸਥਿਤਿ ਸਿਫ਼ਯਾਨਤ' ਕੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਓਂ ਕੀ ਚਰਚਾ ਕੀਝਿਂ।

18

ਯੂਨਿਟ-III

6. ਭਾਰਤੀਯ ਪੁਲਿਸ ਮੇਂ ਸੰਚਾਰ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਯਾ ਂਵੰ ਵਿਭਿੰਨ ਸੰਚਾਰ ਪ੍ਰਤਿਮਾਨੋਂ ਕਾ ਪਰੀਕਸ਼ਣ ਕੀਝਿਂ।
7. ਵਯਵਹਾਰਾਤਮਕ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਸੇ ਆਪ ਕਯਾ ਸਮਝਤੇ ਹੈ ? ਯਹ ਪੁਲਿਸ ਸੰਗਠਨੋਂ ਮੇਂ ਕੈਸੇ ਸਹਾਯਕ ਹੈ ?

18

ਯੂਨਿਟ-IV

8. ਸਾਂਗਠਨਿਕ ਪਰਿਵਰਤਨ ਕੀ ਅਵਧਾਰਣਾ ਕਾ ਵਰ੍ਣਨ ਕੀਝਿਂ। ਸੰਗਠਨ ਕੋ ਪਰਿਵਰਤਨ ਲਾਨੇ ਪਰ ਪ੍ਰਤਿਰੋਧ ਕਾ ਸਾਮਨਾ ਕਯੋਂ ਕਰਨਾ ਪਡਤਾ ਹੈ ?
9. 'ਸਾਂਗਠਨਿਕ ਵਿਕਾਸ' ਕਯਾ ਹੈ ? ਸਾਂਗਠਨਿਕ ਵਿਕਾਸ ਕੀ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਯਾ ਕਾ ਵਰ੍ਣਨ ਕੀਝਿਂ।

18

(ਪੰਜਾਬੀ ਅਨੁਵਾਦ)

ਨੋਟ :- (1) ਪੰਜ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ।

(2) ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰਬਰ 1 ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ।

(3) ਹਰੇਕ ਯੂਨਿਟ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ।

1. ਕੋਈ ਨੋਂ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ। ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਾ ਉੱਤਰ 25-30 ਸ਼ਬਦਾਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਾ ਹੋਵੇ :

(i) ਸੰਗਠਨਾਤਮਕ ਵਿਵਹਾਰ ਤੋਂ ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ ?

(ii) ਵਿਗਿਆਨਕ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਦੀਆਂ ਮੁੱਖ ਮਾਨਤਾਵਾਂ ਕੀ ਹਨ ?

- (iii) ਸਿਸਟਮ ਬਿਊਰੀ ਦੇ ਮੁੱਖ ਭਾਗ ਕੀ ਹਨ ?
- (iv) ਸਵੈ-ਵਾਸਤਵਿਕੀਕਰਣ ਤੋਂ ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ ?
- (v) ਮੈਕਗ੍ਰੇਗਰ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੇ ਤਰਕਵਾਕਾਂ ਨੂੰ ਲਿਖੋ।
- (vi) ਮਨੋਬਲ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰੋ।
- (vii) ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਸਿਧਾਂਤ ਦਾ ਉਲੇਖ ਕਰੋ।
- (viii) ਗਰੇਪ ਵਾਈਨ ਕੀ ਹੈ ?
- (ix) ਸੰਚਾਰ ਵਿੱਚ ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਦਾ ਉਲੇਖ ਕਰੋ।
- (x) ਗ਼ੈਰ-ਪ੍ਰੋਗ੍ਰਾਮਿਕ ਫੈਸਲੇ ਕੀ ਹਨ ?
- (xi) ਸੰਗਠਨਾਤਮਕ ਤਬਦੀਲੀ ਤੋਂ ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ ?
- (xii) ਟ੍ਰਾਂਜੈਕਸ਼ਨਾਂ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਦਾ ਉਲੇਖ ਕਰੋ।

18

ਯੂਨਿਟ-I

- 2. ਸੰਗਠਨਾਤਮਕ ਵਿਵਹਾਰ ਦੀ ਧਾਰਨਾ, ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਅਤੇ ਮਹੱਤਤਾ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।
- 3. ਸੰਗਠਨਾਤਮਕ ਵਿਵਹਾਰ ਵਿੱਚ ਮਨੁੱਖੀ ਸੰਬੰਧਾਂ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਦਾ ਆਲੋਚਨਾਤਮਕ ਪਰੀਖਣ ਕਰੋ।

18

ਯੂਨਿਟ-II

- 4. ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। ਭਾਰਤੀ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਮੈਕਗ੍ਰੇਗਰ ਦਾ ਵਾਈ ਸਿਧਾਂਤ ਕਿਵੇਂ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ?
- 5. ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰੋ। ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਦੇ ਪਰਿਸਥਿਤੀ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।

18

ਯੂਨਿਟ-III

- 6. ਭਾਰਤੀ ਪੁਲਿਸ ਵਿੱਚ ਸੰਚਾਰ ਦੀ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਆ ਅਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਮਾਡਲਾਂ ਦਾ ਪਰੀਖਣ ਕਰੋ।
- 7. ਟ੍ਰਾਂਜੈਕਸ਼ਨਲ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਤੋਂ ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ ? ਪੁਲਿਸ ਸੰਗਠਨ ਵਿੱਚ ਇਹ ਕਿਵੇਂ ਮਦਦਗਾਰ ਹੈ ?

18

ਯੂਨਿਟ-IV

- 8. ਸੰਗਠਨਾਤਮਕ ਬਦਲਾਅ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਬਾਰੇ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। ਸੰਗਠਨ ਬਦਲਾਅ ਵਿੱਚ ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਿਉਂ ਕਰਦੇ ਹਨ ?
- 9. ਸੰਗਠਨਾਤਮਕ ਵਿਕਾਸ ਕੀ ਹੈ ? ਸੰਗਠਨਾਤਮਕ ਬਦਲਾਅ ਦੀ ਵਿਧੀ ਬਾਰੇ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।

18